

Det pussige var at forskerne innen disse to feltene, lingvistikk og nevropsykologi, var helt uvitende om hverandres arbeid. Inntil nå. Noe av grunnen til et gjennombrudd nå er at lingvister har begynt å lære seg mer om prosesser i hjernen.

Den iøynefallende overlappingen av betydningkategorier innen de to uavhengige forskningsfeltene inspirerte oss til å forutsi at uansett hvilke begrepskategorier pasienter har mistet, ville disse også finnes i klassifiseringspråkene. Slik var det faktisk også.

Fransk har ingen fruktkategori

Den franske pasienten hadde mistet kunnskap om frukt og grønnsaker, mens hans kunnskap om dyr og menneskeskapte ting forble intakt. I studier av forholdet mellom språk og tanke er det sjelden at man kan studere den ene uten den andre, men her kunne vi faktisk det.

Fransk har ingen «frukt- og grønnsak-klasse» på repertoaret. Pasienten mistet ikke en kategori som han hadde lært gjennom språket sitt. Likevel hadde denne kategorien tilsynelatende eksistert i hjernen hans, siden den kunne gå tapt uten at andre kategorier ble rammet samtidig.

Da vi søkte i databasene, brukte ikke teamet vårt geografi som et kriterium. Likevel viste det seg at disse språkene fantes på alle verdens kontinenter - unntatt Europa.

Og fordi disse pasientene ble behandlet på sykehus i vestlige land snakket pasientene europeiske språk, som tilfeldigvis ikke har klassifikatorer: engelsk, italiensk, fransk og så videre.

Med andre ord, vi kunne studere tap av kategorier hos pasienter som ikke først hadde etablert slike kategorier i hjernen gjennom en grammatisk struktur.

Vi avslørte med andre ord en parallell som går på tvers av lingvistikk og nevropsykologi: To helt separate undersøkelsesfelt, en parallell som viser oss at språk ikke bare er noe man lærer, men er delvis medfødt, og forhåndskodet i hjernen vår i uminnelige tider.

Les mer på nett

Viten er Aftenpostens satsing på forskning og vitenskap, der forskere fra hele landet bidrar med artikler, debatt og essays. Du kan lese en rekke aktuelle artikler på ap.no/viten

Vil du skrive for Viten?

Vi søker forskere og akademikere innen alle fagfelt som vil skrive om egen forskning eller formidle aktuelt vitenskapsstoff.

Kontakt oss på e-post viten@aftenposten.no

Alle parter bør involveres i planleggingen av minnesmerker

Uviten

Ole Jacob Madsen,

professor i kultur- og samfunnspsykologi, Psykologisk institutt, Universitetet i Oslo

Striden om Utøya-minneste- det burde ikke handle om helseskade og traumer, men om demokrati.

Nylig falt dommen i Ringerike tingrett over det planlagte 22. juli-minneste- det på Utøya- akaia i Hole kommune. De 16 naboene som stevnet staten og AUF, fikk ikke medhold mot oppføringen av 77 bronse- søyler til minne om de drepte i Regjeringskvartalet og på Utøya.

Sentralt i saken står psykiske traumer. Det er en mental reaksjon på en overveldende, håpløs eller livstruende situasjon.

Hos de fleste vil reaksjonene på en enkeltstående traumatisk hendelse avta etter en viss tid. For noen vil plagene kunne vedvare eller komme tilbake. Slike reaksjonsmønstre kvalifiserer til diagnosen posttraumatisk stresslidelse (PTSD).

Blant overlevende fra Utøya oppfylte 11,7 prosent kriteriene for PTSD fire til fem måneder etter terroren.

Men traumereaksjoner rammet også pårørende, hjelpe- mannskaper og frivillige.

Ikke et spørsmål om traumer

Traumer står derfor sentralt i striden. «Et nasjonalt minneste- det på Utøya- akaia vil være en for sterk traumepåminner», skrev talsper- son for naboene, Anne-Gry Ruud. Minneste- det kunne ikke bare fremprovosere traumer. Det ble også advart mot «retraumatiserende terrorturisme» dersom monumentet fører til et jag av skuelystne.

Saksøkerne bestilte en rapport fra Ressursklinikken. Den slo fast at «17 av 18 undersøkte naboer til Utøya- akaia har risiko for å utvikle helseskader» om minneste- det realiseres.

Anslaget fikk psykiatriprofes- sor Einar Kringlen til å rykke ut i Dagbladet: «Det sies ofte at vi

har for få psykologer og psykiatere her i landet. Kanskje har vi egentlig for mange?», spurte han retorisk.

Etter domsavsigelsen kunne unisone lederartikler i VG, Dags- avisen og Dagbladet nå tyde på at mange mente at nok var nok. Belastningen naboene kunne få, kunne ikke stå i veien for oppret- telsen av et minnesmerke for 22. juli terroren.

Et nasjonalt traume trumfer tross alt mindretallets traumer. Men det hadde ikke trengt å bli slik.

Viktig å bli hørt

Ved etableringen av Jonas Dahl- bergs monument «Memory Wound» på Sørbråten, ønsket Kommunal- og moderniserings- departementet (KMD) en rapport om de psykososiale konsekven- sene. Denne rapporten gjennom- førte Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS).

Beslutningen var allerede tatt, men man ville vite om det var nødvendig med «fysiske avskjer- minger» av hensyn til nærmiljøet. Et «teppe over såret», som en av de intervjuede naboene kort om- talte det.

Utredningen bemerker at det finnes lite forskning på hvordan minneste- det kan påvirke bosatte mennesker i området. Dessuten er det usikkert om man kan slutte noe fra de psykiske og sosiale virkningene av et minnesmerke til et annet. Snarere er de følel- sesmessige reaksjonene minnes- merkene vekker, nesten like uni- ke som de historiske hendelsene de representerer.

Derimot anbefaler NKTVS at man aktivt bør involvere alle parter i utviklingen av minneste- det, ikke minst på lokalt nivå. Hvis prosessen blir for toppstyrt og berørte parter ikke opplever å bli hørt, vil det skape motsetninger og få negative psykiske og sosiale følger.

Men i stedet for «mer demo- krati» er den ulykksalige enden til Utøya-minneste- det blitt tvang, jus og psykiatri.

Uviten

Nina Kristiansen, Marit Simonsen, Ole Jacob Madsen og Simen Gaure skriver hver uke om det de mener er dårlig forskning, flau formidling, kunnskapsløse politiske forslag og ren fusk.